

J.A. Ojelmus

Torpasta tervakaupunkiin

Historiallinen romaani

TORPasta
TERVakaupunkiin

OJELMUS

TORPasta
TERVAKAUPUNKIIN

© 2016 Ojelmus

BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja:

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-330-426-0

Omistettu ystäväilleni ja suvulleni

-tarkemmin sivulla 261

Lukijalle

Nyt vuonna 1907 elämme hyvin historiallisia aikoja. Niin on toisaalta ollut aina ja niin varmaan tulee olemaankin, mutta en silti usko mitään kovin merkittävää enää tämän vuosisadan aikana tapahtuvan. Sodat lienee sodittu ainakin moderneissa läntisissä maissa ja kaikki merkittävimmät keksinnötkin on jo luultavasti tehty. Meillä on junat ja automobiilit ja nopeat laivat, joilla ylittää jopa suuri Atlantti ja tämä liikenne on jokaisen ulottuvilla.

Siksi kirjoitan nyt kirjan, joka kertoo elämäni tapahtumista sellaisina kuin ne nyt satun muistamaan. Olen paljon kirjoittanut muistiin monina vuosina ja sen vuoksi minun on melko helppo palauttaa mieleeni sellaistaakin, jonka aika olisi väistämättä saanut katoamaan. Kirjeitä kirjoitin, ja olen niitä myös

saanut ja kaikki ne olen säästännyt, samoin kuin monet kiinnostavat lehtileikkeet sekä vanhasta kotimaastani että Amerikan Yhdysvalloista, jossa olen elänyt viimeiset vuoteni.

Olen kovin kiintynyt tähän maahan ja sen kansaan, ja niihin moniin täällä asuviin suomalaisiinkin olen tuntenut sukulaisuutta ja veljellistä rakkautta, ja oikeastaan olen ajatellut kirjoittaa tämän kirjan juuri heidän muistamiseksi. Tiedän kokemuksesta, miten nopeasti aikojen vaihtuessa myös unohduttavat ne monet kokemukset ja elämänmaukuiset tapahtumat, joita jokainen meistä tänne syntyneistä saa vuorollaan elettyväkseen.

Minullakaan ei ole juuri minkäänlaista käsitystä edes niistä sukulaisistani, jotka elivät elämäänsä 1700-luvulla, ja kuitenkin sen päättymisestä ei ole kuin vähän yli sata vuotta.

Voin nähdä heidän muistoristinsä, kun kävelen siunatulla maalla, ja silloin saatan pysähtyä muistomerkin luo ja näen siinä vain syntymäajan ja kuolinajan. Joidenkin merkittävien henkilöiden kohdalla on lisäksi mainittu se ammatti, josta he ovat saaneet eläntonsa ja kutsumuksensa mukaisen työn ilon.

Minäkin olen kulkeutunut pitkän matkan

päähän lapsuuteni kodista, mutta kaiken kokemani jälkeen pidän tätä pientä kaupunkia Yhdysvalloissa yhtä lailla kotinani kuin mitä tahansa maailman kolkkaa, missä minulla on rakkaita lähistöllä. Ja loppujen lopuksi taitaa riippua ennen kaikkea minusta itsestäni, ympäröikö minua rakastava, vihamielinen vai välinpitämätön väki.

Me elämme siis vuotta 1907, ja kummityttärensä Jenni sekä miehensä Juho ovat onnellisesti avioliitossa ja heille syntyi viime vuonna odotettu ja toivottu lapsi, joka sai kasteessa nimen Yrjö Valdemar. Jenni kertoi odottavansa toista lastaan, jonka on määrä syntyä kevättalvella. Hän on ollut hieman pahoinvoivana, mutta naisten tavoin hänellä ei ole tapana valitella olemistaan enkä minä miehenä tietenkään kovin paljon sellaisista asioista ymmärräkään.

Pääasia minun mielestäni on se, että Jenni voi hyvin ja kuten Juho totesi leikillään, myös isä voi odotusaikana verrattoman hyvin, ja hän kyllä toivoisi tyttärtä jo senkin takia, kun ensimmäinen on poika ja isän vieru ja työtöt ovat isälle mieluisia syistä, joita hän ei minulle osaa selittää. Vaikka olen kuulemma ihan viisas mies ja lukenutkin, niin isyydestä en

paljonkaan ymmärrä, koska minulla ei ole omia lapsia.

Niin minäkin ajattelen, sillä niin paljon kuin lapsista pidänkin, minulla ei ole heidän hoitamisestaan ja kasvatuksestaan omakohtaisia kokemuksia ja jossakin elämän vaiheessa pidin sitä isona puutteena.

Jokaisella on kuitenkin sydämessään myös isyyden ja äitiyden tehtävä, ja oikeastaan minä olen siirtynyt suoraan isovanhemmukseen ja koska Jenni on kuin oma tyttäreni, ovat hänen lapsensa kuin minun lapsenlapsiani ja voin nauttia pappana olemisesta, ja siinä on taas yksi syy kirjoittaa tarina. Jos sitä ei kukaan muu lue, niin ehkä jonain päivänä sitä lukevat Jennin ja Juhon lapset ja lapsenlapset, ja tällä tavalla he saavat parempaa käsitystä sukunsa vaiheista ja historiasta.

I osa

Lapsuus ja nuoruus

Siikajoki on lapsuuteni pitäjä, ja vaikka muuttin vanhempieni mukana Tukholmaan jo melko pienenä, on se paikka tuntunut aina toi-

sella tavalla tutulta kuin mikään muu maailman kolkka. Ihmisten puheetkin ovat erilaisia kuin missään muualla, ja minun on helppo ymmärtää puhujan ajatuksen juoksua, vaikka hän ei paljon sanoisikaan.

Ylipäänsä ihmiset Siikajoella eivät ole liian puheliaita, mutta hiljaisinkin heidän ilmeensä kertovat minulle enemmän kuin ehkä tuhat sanaa muukalaisen suusta.

Siksikin Jennin ja Juhon seura miellyttää minua, koska niin hyvin heitä ymmärrän jo puolesta sanasta, ja he molemmat ovat säilyttäneet oman vanhan tyyliinsä, vaikka hekin ovat kulkeutuneet pitkän matkan päähän kotitorpistaan.

Minulla on melko selkeä muistikuva heidän kummankin lähtökohdista ja tiesin melko hyvin heidän sukuaan jo silloin pienenä ennen kuin isäni keksi lähteä Ruotsiin syystä, joka on jäänyt minulle vieraaksi. Tosin hän oli viisas, kun jälkeen päin asiaa ajattelen, sillä hän jotenkin osasi ennakoida vaikeiden aikojen olevan tulossa ja sillä tavoin me vältyimme kokonaan katovuosilta ja suurelta nälänhädältä, joka koetteli koko Siikajoen laakson asukkaita, tosin vähiten juuri niitä seutuja, joilla me olimme asuneet.

Isä ja äiti halusivat, että veljeni ja minä saisimme käydä koulua, koska siinä olisi meidän tulevaisuutemme! Äiti osasi lukea ja hän luki meille joka ilta kiehtovia kertomuksia Pyhästä Kirjasta ja yhtenä kauniina päivänä ihmeekseni huomasin pystyväni lukemaan itsekin.

Kaksi vuotta vanhempi veljeni Konstu oli samalla tavalla oppinut lukemaan, vaikka kukaan ei häntäkään opettanut. Koska hän oli tällä tavalla oppinut, ei äiti sen enempää kuin isäkään sitä osannut enää ihmetellä minun kohdallani. Mutta he varmaan pitivät tätä taitoa jonkinlaisena ihmeen ilmentymänä ja päättivät kaiketi sen vuoksi antaa meille mahdollisuuksia oppia lisää, mitä seurauksia siitä sitten olisikaan.

Kovin paljon minulla ei ole muistoja näiltä varhaisilta vuosiltani, mutta se ei liene ihmeenkään vuoksi, koska aikaa on kulunut jo melkein puoli vuosisataa. Isä oli vuokraviljelijä, ja meillä oli siten pieni torppa kotinamme ja muistelen siinä olleen kaksi huonetta ja pihan perällä oli sauna, navetta ja puoji.

Ulkohuussi oli navetan takana ja sen muistan, miten siellä asioidessa saattoi talvella nähdä ikkunasta tähtitaivaan ja joskus kuukin

katseli toimitustani, mutta se ei häirinnyt minua kuitenkaan.

Äiti ja isä nukkuivat pirtissä ja me Konstun kanssa keittiön nurkassa, ja varhaisimpia elämyksiäni lienee ollut pirtistä kuulunut voihe ja ähinä, joka silloin kuulosti uhkaavalta ja samalla jännittävältäkin, mutta aamulla saatoin nähdä, että mitään pahaa ei ollut tapahtunut ja kaikki oli niin kuin aina ennenkin, ja sekä äiti että isä vaikuttivat iloisilta töihinsä lähtiessään.

Isä kulki hevosella metsätöissä ja äiti hoiti navettatyöt ja hänen töihinsä kuuluivat myös kaikki tehtävät, joita oli pirtissä ja keittiössä.

Sunnuntaisin menimme usein käymään kirkossa, koska se äidin sanoja lainatakseni oli niin juhlallista, ja siellä sai kuulla kaikki uutiset ja tavata kyläläisiä. Pappi oli minusta rohkea mies, kun hän kipusi saarnastuoliin, jonne ei kukaan muu saanut nousta. Mutta hän puhui niin pitkään jylisevällä äänellään asioita, joita en ymmärtänyt, etten olisi millään jaksanut kuunnella hänen puheitansa ja minusta oli paljon mukavampi kuunnella Pyhän Kirjan tekstiä äidin lukemana.

Koska äiti teki kertomuksista niin kiehtovia, minäkin opin lukemaan seuraamalla katseel-

lani kirjaimia, ja niistä äkkiä alkoi hahmottua juuri niitä sanoja, joita äiti puhui. Se oli niin ihmeellinen kokemus, että muistan sen vieläkin enkä ole samanlaista oppimisen riemua myöhemmin enää saanutkaan, vaikka olen opiskellut paljonkin sen jälkeen.

Ruotsi

Kesällä 1862 me lähdimme Ruotsiin ja olen kuullut jälkeenpäin, että Pohjanmaalla oli huono sato ja ihmiset joutuivat lähtemään kerjuureissuille etelämmäksi.

En muista matkasta juuri muuta kuin sen, että laivalla me menimme ja se oli minusta jännittävä kokemus, vaikka tuuli välillä yltyikin niin kovaksi, että minusta tuli merisairas eli siis jouduin harmikseni oksentelemaan juuri syömäni hyvät herkut.

Saavuimme maihin ja meitä oli vastassa tumma ja pitkä mies vaimoineen ja ihmettelin, miten paljon mies muistutti isääni ja kävikin ilmi, että he olivat veljeksiä. Hän oli siten minun setäni, jonka sankariteoista olen kuullut sekä isältä että äidiltä. He asuivat Tukholmassa ja heillä oli siellä hyvä ja iso talo, jonne mekin saimme aluksi asettua asumaan.

Tämä on 1800-luvulle sijoittuva fiktiivinen elämäkerta. Siinä seurataan pojan vaiheita lapsuudesta nuoreksi aikuiseksi saakka. Hän kehittyi lahjakkaasta torpan pojasta rakastamaan kykeneväksi ja työtä pelkäämättömäksi nuoreksi mieheksi.

" Historiassa muistetaan yleensä sodat kaikkein pisimpään ja niistä kirjoitetaan eniten, mutta silti olen vanhuudessa ajatellut rauhan olevan paljon sotaan tärkeämpää, ja minusta sodat ovat turhia ja uskonkin ihmisten lopulta oppineen sen läksyn, että verta vuodattamalla ja väkivalloin ei voiteta mitään.

Ihmisen elämässä rakkaus on vihaa ja kateutta paljon merkityksellisempää, ja paras muisto meistä jää jälkipolville, kun olemme eläneet siten, että olimme tuhonneet niin vähän kuin suinkin eikä meistä ole siten jälkeenpäin paha sanottavaa kenelläkään. Isien hyvät teot kuljettavat hyvää kolmanteen ja neljanteen polveen ja vielä kauemmaksikin, vaikka suvusta jää merkintöjä aikakirjoihin vain silloin, kun joku on ryhtynyt tihutöihin."

